

Till dig som vill veta mer om att donera en njure

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges.
För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens
tillstånd. Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats.

Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran.
Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Informationsmaterialet har tagits fram av Nationellt Donationscentrum vid
Socialstyrelsen av Carin Franzén, utredare och med.dr., Josefina Meyer,
utredare och MSc, tillsammans med Annette Lennerling, extern sakkunnig
och docent, Transplantationscentrum, Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Materialet är förankrat och granskat av Nationella arbetsgruppen för
njurtransplantation med levande donator.

Artikelnummer 2023-3-8426

Foto, omslag, Matton-Fancy/Veer/Corbis, sid. 6 Susanne Kronholm/Johnér,
sid. 7 Helén Karlsson, sid. 9 Albert Yuralaits Mostphotos, sid.10 Evolutionnow
mostphotos, sid.12 Plattform/Scandinav, sid.17 Plattform, sid.19 Plattform,
sid. 20 Dan Burch/Mostphotos

Tryck Elanders Sverige AB, mars 2023

Innehåll

Introduktion	4
Att donera en njure	5
Vem kan donera en njure?	6
Finns det en åldersgräns för att ge en njure?	7
Vem kan inte ge en njure?	7
Vilka risker finns det med att donera en njure?	8
Finns det nackdelar med att ge en njure?	9
Hur kan det vara att fatta beslut om att ge en njure?	10
Vem ska jag kontakta om jag vill utredas för njurdonation?	10
Är det möjligt att donera en njure anonymt?	11
Är det möjligt att vara donator om man inte bor i Sverige?	11
Kan man köpa eller sälja en njure?	11
Utredning inför njurdonation	12
Vilken ekonomisk ersättning kan man få i samband med njurdonation?	14
Vad händer om njuren inte passar?	16
Vad händer när utredningen är klar?	17
Vad händer på sjukhuset i samband med donationsoperationen?	17
Hur är det den första tiden hemma?	18
Behövs hälsokontroller efter njurdonation?	19
Vill du veta mer?	21
Källor	22

Introduktion

Denna information vänder sig till dig som är intresserad av att veta mer om att donera en njure. Den är till för att alla ska kunna få en enkel, tydlig och likvärdig grundläggande information. Till exempel om du funderar på att bli levande njurdonator och har en närstående som är njursjuk. Denna information ska också kunna användas av vårdpersonal som stöd i samtal i samband med njurdonationsprocessen.

Att donera en njure

Att frivilligt erbjuda sig att donera en av sina njurar är en fantastiskt generös handling. Det är också ett viktigt beslut att fatta med många faktorer att tänka på och ta hänsyn till.

Vad gör njurarna?

Njurarna är livsviktiga organ. De viktigaste uppgifterna är att bilda urin för att rena blodet från slaggprodukter och att reglera salt- och vätskebalansen. Njurarna är också involverade i regleringen av blodtrycket, blodbildningen och syrabalansen.

Njurarna har en stor reservkapacitet, som gör det möjligt att donera den ena njuren. Det går bra att leva ett normalt liv med bara en frisk njure.

Vad händer om man drabbas av njursvikt?

Njursvikt kan vara akut eller kronisk och kan orsakas av många olika sjukdomar exempelvis diabetes, kronisk njurinflammation och högt blodtryck. De flesta sjukdomarna drabbar båda njurarna ungefär lika. När njurarnas funktion sviktar samlas slaggprodukter i kroppen och man får något som kallas urinförgiftning. En person som har den mest allvarliga formen av njursvikt, måste få behandling regelbundet antingen med dialys eller njurtransplantation för att överleva.

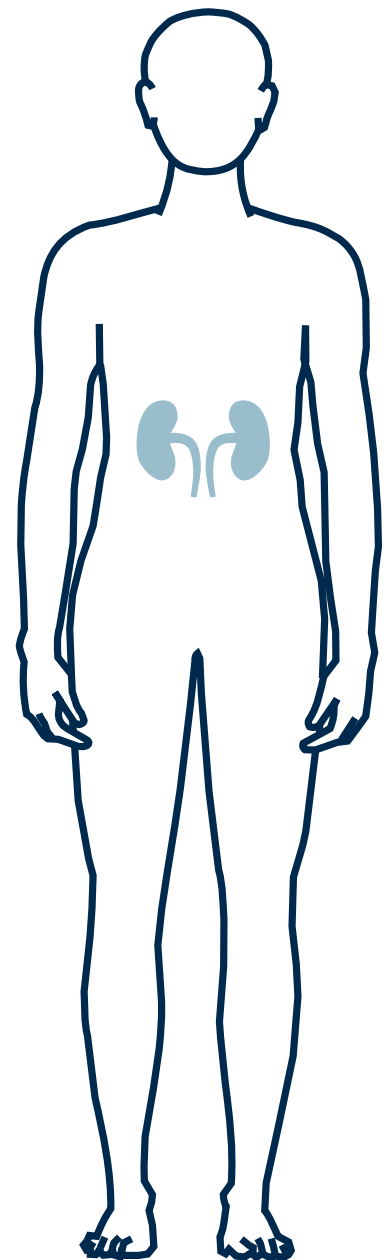
Varför behövs njurdonation från levande givare?

För en njursjuk person som är i behov av en ny njure genom njurtransplantation så är det oftast det bästa behandlingsalternativet att få en njure av en levande donator.

Fördelarna med en njurtransplantation från levande donator är att:

- njuren är frisk och av mycket god kvalitet
- väntetiden för operation är relativt kort
- operationerna kan göras planerat och vid en tidpunkt då mottagaren är i så bra hälsotillstånd som möjligt.

Resultatet efter njurtransplantation med levande donator är bättre jämfört med njurtransplantation från avliden donator, särskilt på lite längre sikt.

Vem kan donera en njure?

Förutsättningar för att bli njurdonator är att man är fysiskt och psykiskt frisk och myndig. För att undersöka personens hälsotillstånd genomförs både en medicinsk och psykosocial utredning. Utredningen görs för att ta reda på om donatorn är frisk och för att upptäcka eventuella risker på längre sikt efter en donation. Den görs också för att undvika komplikationer hos mottagaren av njuren.

Den som vill donera en njure ska ha en nära relation till mottagaren. Exempel på det är make eller maka, sambo, partner, förälder, syskon, vuxna barn eller andra släktingar till exempel kusin, moster och farbror. Andra personer med en nära relation till den njursjuka kan också bli aktuella som donatorer, så som vänner och arbetskamrater.

Att donera sin njure ska vara frivilligt och det får inte finnas påtryckningar från den njursjuka personen, sjukvårdspersonal eller andra personer i omgivningen.

Många människor har förutsättningar att ge en njure.

Finns det en åldersgräns för att ge en njure?

Det finns ingen övre åldersgräns för att kunna bli donator utan en individuell bedömning görs utifrån medicinska och psykosociala faktorer. Njurfunktionen avtar hos äldre vilket kan vara ett hinder för donation.

Den som är myndig kan bli givare, men i praktiken gäller extra försiktighet med unga vuxna eftersom det då är mycket svårt att bedöma den livslånga risken för njursjukdom eller annan sjukdom.

För att kunna ge en njure görs en omfattande utredning.

Vem kan inte ge en njure?

Vissa sjukdomar gör att man inte kan bli njurdonator:

- **Medicinska sjukdomar** – njursjukdom, diabetes, hjärtsjukdom eller cancersjukdom.
- **Högt blodtryck** ($\geq 140/90$), högt blodtryck innebär oftast att man inte kan bli njurdonator.
- **Fetma** – vid allvarlig fetma kan man inte donera, men vid övervikt görs en individuell bedömning. Övervikt innebär en större risk för exempelvis blodproppar, blödning och sårinfektion i samband med operation, högre risk för hjärt-kärlsjukdom samt för framtida njursjukdom.
- **Psykiatriska sjukdomar** – vid psykiatrisk sjukdom kan man som regel inte bli donator men vid lindrigare psykisk ohälsa görs individuell bedömning.

- **Missbruk** – den som har ett aktivt missbruk av alkohol eller droger kan inte bli njurdonator.
- **Tobak och alkohol** – användning av tobak och alkohol kan medföra allvarliga komplikationer och längre rehabiliteringstid. På de flesta sjukhus måste man vara alkohol- och rökfri innan en planerad operation.
- **Graviditet** – den som är gravid eller har fått barn det senaste året kan inte bli njurdonator. För den som planerar att bli gravid behövs särskild riskbedömning av läkare.

Vilka risker finns det med att donera en njure?

På kort sikt

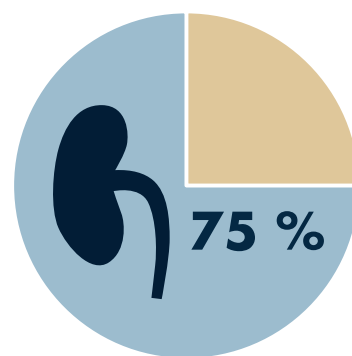
Sedan starten i mitten av 1960-talet har inget dödsfall i samband med en njurdonationsoperation skett i Skandinavien. Internationella siffror visar att risken för att dö i samband med njurdonation är tre personer på 10 000 operationer. Detta kan jämföras med risken att dö i samband med en galloperation som genomförs med tithålskirurgi som är 15 personer på 10 000 operationer.

Ingen operation är riskfri. Allvarliga komplikationer som blodpropp eller blödning är sällsynta i samband med en njurdonationsoperation. Dessa komplikationer förebyggs på olika sätt av sjukvården i samband med operationen.

På lång sikt

Efter en njurdonation kompenserar kroppen oftast för förlusten av den ena njuren genom att öka funktionen i den kvarvarande njuren, från cirka 50 % till cirka 75 % av den ursprungliga funktionen. Minskningen av njurfunktionen efter operationen märker man som njurdonator inte av. Med en frisk njure kan man leva ett normalt liv och kan göra alla de aktiviteter som man gjorde innan njurdonationen. Det är viktigt att man försöker leva ett hälsosamt liv.

Om en njurdonator senare i livet skulle drabbas av allvarlig kronisk njursvikt, cancer i njuren eller en skada efter något trauma och den kvarvarande njuren behöver opereras ut, innebär det att man själv behöver dialysbehandling eller njurtransplantation.

Finns det fördelar med att ge en njure?

Trots de risker som finns är donationen för nästan alla en positiv upplevelse. Det är väldigt få som ångrar sitt beslut att bli njurdonator och de flesta säger att de skulle göra om samma sak igen om det var möjligt.

Många känner stor glädje över att ha kunnat hjälpa en njursjuk människa att få ett bättre liv och upplever själva en förbättrad livskvalitet. En annan fördel som många donatorer uttryckt är att man får en noggrann hälsoundersökning under donatorsutredningen.

” ...det var en sådan lyckokänsla att jag fått gjort detta och se att allt fungerade”, citat från en njurdonator.

Finns det nackdelar med att ge en njure?

Att någon i ens närhet är i behov av en njurtransplantation kan i sig vara en stressande situation. Man kan även uppleva oro under donationsutredningen för att provsvaren ska visa att man inte är frisk nog för att kunna bli njurdonator.

Det finns ingen hundra procentig garanti för att njuren kommer att fungera hos mottagaren eller hur länge den kan fungera. Om njuren inte fungerar så bra eller inte alls, kan det leda till skuld känslor och depression både hos den som donerat och hos mottagaren. Det är viktigt att veta om att det aldrig är njurdonatorns eller mottagarens fel om njuren inte fungerar.

Hur kan det vara att fatta beslut om att ge en njure?

Att donera en njure är ett stort beslut. Vissa människor fattar beslutet enkelt och andra måste fundera längre innan de bestämmer sig. Det är helt normalt att vara rädd eller orolig för att donera en njure eller att känna skuld över att inte vilja donera. Beslutet är ofta en mognadsprocess där tid för eftertanke är viktigt. Det kan bli lättare genom att ta reda på mer om njurdonation, prata med läkare, sjuksköterska och kurator på njurmottagningen, men även familj och vänner kan hjälpa den möjlige donatorn att fatta beslutet. Sjukvården kommer stötta beslutet oavsett om man kommer fram till att man vill eller inte vill bli njurdonator.

Citat från en njurdonator: " ...man vill få det gjort, snabbt. Men efteråt är jag väldigt glad att det tog några månader".

Vem ska jag kontakta om jag vill utredas för njurdonation?

Den som vill utredas som njurdonator behöver själv kontakta den njurmedicinska mottagning där den njursjuka behandlas. Detta gäller oavsett om man bor i samma eller i olika hälso- och sjukvårdsregioner. Om man inte bor i samma region som den njursjuka skickar läkaren remiss för njurdonatorsutredning till den njurmottagning som finns i donatorns region.

Är det möjligt att donera en njure anonymt?

En person som vill donera en njure utan att ha en relation till någon som är njursjuk kan efter noggrann utredning bli aktuell som njurdonator. Som anonym donator kan man inte välja vem man donerar till och får inte heller veta mottagarens identitet. Njuren ges till transplantationsenheten, som sedan beslutar vem som ska få njuren.

Den som önskar donera en njure anonymt kan kontakta den närmaste transplantationsenheten för mer information. Se kontaktlista under *Vill du veta mer?*

Är det möjligt att vara donator om man inte bor i Sverige?

Donatorn ska alltid ha en nära relation till den som är njursjuk, annars kan man inte bli njurdonator. En förutsättning för njurdonation till en njursjuk person i Sverige är att det finns möjlighet till livslång uppföljning och hälsokontroller efter njurdonationen i donatorns hemland.

Kan man köpa eller sälja en njure?

Precis som i de flesta länder är det också i Sverige förbjudet att sälja eller köpa organ för transplantation enligt svensk lag. Det regleras även i EU-rätt och slås fast i FN-deklaration samt i internationella konventioner. En donator ska däremot kompenseras för inkomstbortfall eller utlägg som uppstår under donationsprocessen.

Utredning inför njurdonation

Grunden för utredningen är att personen som vill donera en njure är frisk och inte kommer till skada, varken fysiskt, psykosocialt eller ekonomiskt. Det innebär att en hel del provtagningar och undersökningar behöver göras. Utredningen tar oftast 3–6 månader men kan ibland ta längre tid. Resultatet av provtagningar och undersökningar kan under utredningens gång leda till att man inte blir godkänd som njurdonator och då måste utredningen avslutas.

Citat från en njurdonator: "...när det här började fick jag tider, slapp sitta och vänta i väntrum och det kändes som att detta är det prioritet på..."

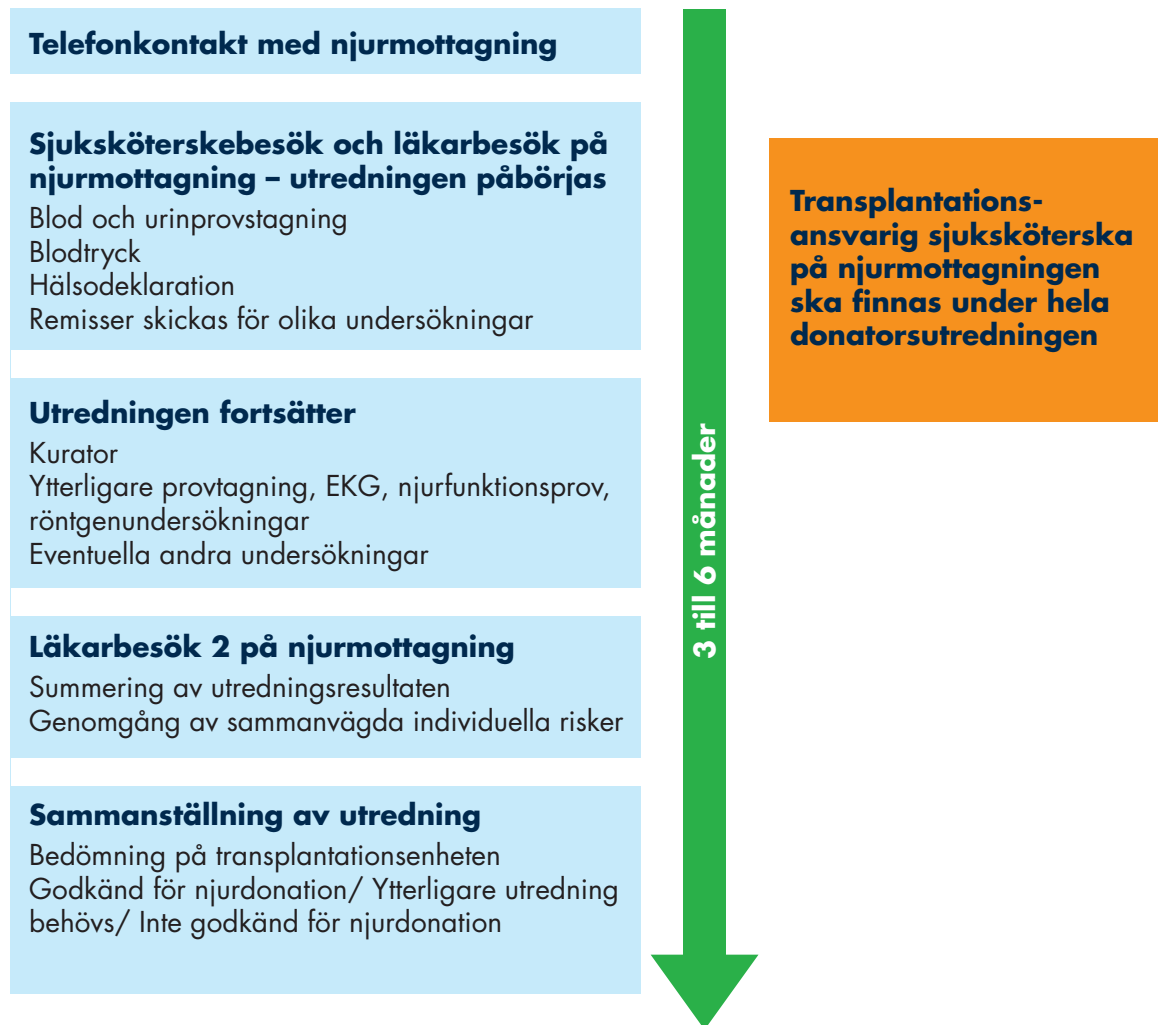
Även om man påbörjar eller fullföljer en utredning har man alltid möjlighet att säga nej till njurdonationen, faktiskt ända fram till operationen.

För att läsa mer om vad som ingår i utredningen finns ett detaljerat utrednings-schema på Svensk Transplantationsförenings hemsida:

<https://svensktransplantationsforening.se/levande-njurdonator/>

Utredningsschema

Utredningen inför en eventuell njurdonation sker stegvis och omfattar både fysisk och psykosocial hälsa

Vilken ekonomisk ersättning kan man få i samband med njurdonation?

Att donera en njure får inte innebära någon ekonomisk vinst, men den som utreds för njurdonation ska inte heller förlora något ekonomiskt i samband med utredning, eventuell operation och återhämtning. Det är Försäkringskassan och den njursjukes hälso- och sjukvårdsregion som står för kostnadsersättningen.

Anställd

Särskilt högriskskydd, sjuklön och sjukpenning

Om man utreds för njurdonation och har rätt till sjuklön och/eller sjukpenning vid sjukskrivning ska man tidigt under utredningen ansöka om särskilt högriskskydd från Försäkringskassan. Särskilt högriskskydd gör att man har rätt till sjuklön/sjukpenning utan karens. Den som utreds för njurdonation sjukanmäler sig i samband med undersökningar och får då sjuklön från sin arbetsgivare. Arbetsgivaren kan i sin tur ansöka om ersättning för sjuklönekostnader i samband med donatorsprocessen.

Efter en njurdonation kan man räkna med 6–8 veckors sjukskrivning. De första 14 dagarna betalar arbetsgivaren ut sjuklön. Från och med dag 15 gör arbetsgivaren en sjukanmälan till Försäkringskassan och därefter måste den som donerat själv göra en ansökan om sjukpenning. Försäkringskassan har upp till 30 dagar på sig att handlägga en ansökan och det är därför viktigt att man som donator har en ekonomisk buffert som klarar den fördröjningen.

Ersättning från den njursjukes hälso- och sjukvårdsregion

När man fått samtliga utbetalningsbesked från Försäkringskassan och lönebesked alternativt intyg om förlorad arbetsinkomst från arbetsgivaren, kan man göra en ansökan om mellanskillnaden till den hälso- och sjukvårdsregion som personen man donerat till tillhör. Utöver inkomstbortfall kan man på samma blankett också ansöka om och få ersättning för merkostnader som uppstått under hela donationsprocessen.

Inkomstbortfall och merkostnader måste kunna styrkas och samtliga kallelser, originalkvitton och underlag för inkomstbortfall måste därför sparas.

Kom ihåg att spara alla kallelser, originalkvitton och underlag för inkomstbortfall.

Företagare

Reglerna för egna företagare kan se olika ut. Om man har ett aktiebolag har man vanligtvis samma rätt till sjuklön och sjukpenning som en anställd. Har man enskild firma, är delägare i kommanditbolag eller handelsbolag så fungerar karens och sjukpenning på olika sätt beroende på vilket avtal företaget har med Försäkringskassan. Som egen företagare är det viktigt att ta ställning till om företaget, och alltså inte bara man själv som potentiell donator, kommer drabbas av merkostnader på grund av frånvaro under utredningen, i samband med och efter operationen.

Student

Den som har studiemedel från CSN ska sjukanmäla sig direkt till Försäkringskassan vid behov under utredning och i samband med operationen. På Försäkringskassans hemsida kan man ansöka om att få behålla studiestödet under sjukskrivningsperioden. På Försäkringskassans hemsida finns möjlighet att ansöka om att få behålla studiestödet under sjukskrivningsperioden. Man har rätt att ansöka om ersättning för merkostnader under donationsprocessen, se Anställd.

Pensionär

Som pensionär kommer donatorsutredning och operation sannolikt inte innebära något inkomstbortfall. Man har rätt att ansöka om ersättning för merkostnader under donationsprocessen, se Anställd.

Försäkringar

Om den som utreds för njurdonation eller donerar en njure skulle råka ut för en vårdskada omfattas man av patientskadeförsäkringen Regionernas ömsesidiga försäkringsbolag (Löf). Mer information finns på Löf:s hemsida, www.lof.se.

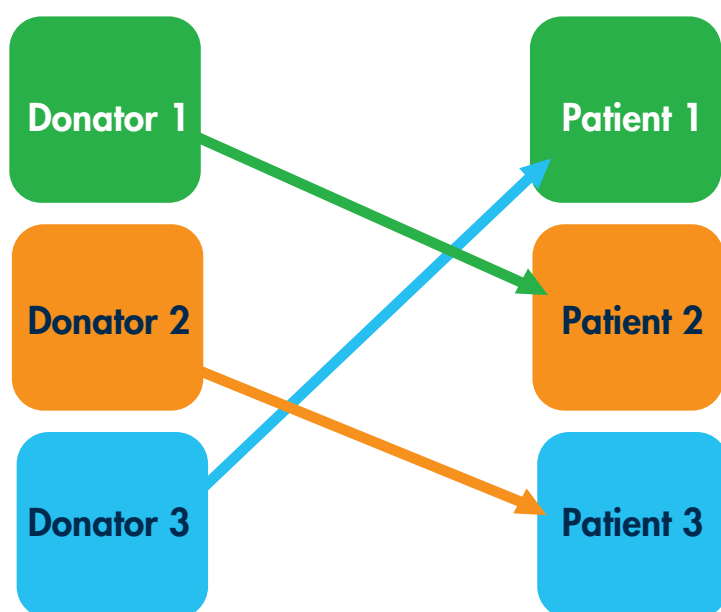
Om man har en privat livförsäkring och/eller sjuk- och olycksfallsförsäkring är det viktigt att man själv tar kontakt med sitt försäkringsbolag före operationen för att stämna av vad som gäller om man blir njurdonator.

Vad händer om njuren inte passar?

Det är inte alltid som en tilltänkt donator och mottagare passar ihop, exempelvis på grund av olika vävnadstyper eller blodgrupper som inte passar ihop. Om blodgrupperna inte stämmer överens kan mottagaren av njuren få speciell behandling så kallad immunadsorption så att njuren ändå kan passa.

Det finns också ett njurbytesprogram som heter Scandinavian Transplant Exchange Program (STEP). Njurbytesprogrammet är ett samarbete mellan de nordiska länderna. I STEP ingår mottagare som har vävnadsantikroppar mot sin donator eller att blodgrupperna mellan donator och mottagare inte passar ihop.

Förutsättningar för att delta i STEP är att donatorn vill ge sin njure till en annan mottagare och att mottagaren i sin tur vill ta emot en njure från en donator.

Schematisk skiss över hur njurbytesprogrammet STEP fungerar.

Vad händer när utredningen är klar?

När utredningen är klar och sammanställd skickas den till transplantationsenheten där beslut ska fattas om man kan godkännas som donator eller inte. Om man godkänns för njurdonation kommer en sjuksköterska från transplantationsenheten som är koordinator att kontakta för planering av operationstid. När inläggningsdatum på transplantationsenheten är bestämd får man mer information om vårdtid och operation.

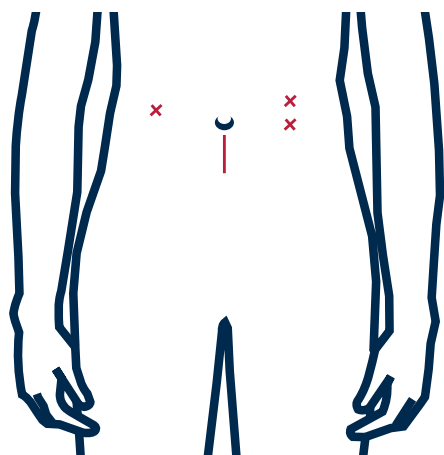
Vad händer på sjukhuset i samband med donationsoperationen?

Innan operationen får man bland andra träffa sjuksköterskor, narkosläkare och transplantationskirurg, och nya prover och EKG tas. Under hela operationen som sker med titthåls- eller robotkirurgisk teknik är man sövd. Själva operationen tar omkring två timmar och efteråt övervakas man på en uppvakningsavdelning under några timmar. När man vaknar på uppvakningsavdelningen har man ett dropp och en urinkateter. En urinkateter är en mjuk plastslang som förs in genom urinröret till urinblåsan under operation. Både dropp och urinkateter tas vanligen bort dagen efter operationen.

Efter donatorsoperationen är man oftast inlagd på sjukhuset i 3–7 dagar innan man får åka hem.

Efter operationen kan man uppleva smärta och illamående. För att lindra dessa symptom får man läkemedel mot smärta och illamående. Oftast sys operations-
snitten med en tråd som försvinner av sig själv efter några veckor men annars
behöver man ta bort stygnen efter cirka två veckor. Så snart man kan äta och
dricka och vara uppe under större delen av den vakna tiden kan man skrivas ut
och åka hem.

Vid en tithålsoperation görs tre små snitt på 1–2 cm där man för in instrument för att kunna operera ut njuren som ska doneras. Själva njuren tas ut genom ett snitt på 4–6 cm under naveln.

Hur är det den första tiden hemma?

Upplevelsen av smärta är väldigt olika, men de flesta behöver ta smärtstillande tabletter under den första tiden hemma. Det är också vanligt att känna sig väldigt trött efter en njurdonation. Denna trötthet brukar succesivt gå över under den första månaden. Även när allt fungerar bra efter operationen för både donator och njurmottagare kan man som donator ibland känna sig ledsen eller nedstämd. Det kan bero på att den psykiska anspänningen man haft under utredningen och inför operationen släpper när allt är över.

Ett bra sätt att återfå krafterna både fysiskt och psykiskt kan vara att vistas utomhus och gå korta promenader varvat med vila. En donator behöver inte ta några mediciner eller ha några andra restriktioner till följd av njurdonation.

Om man inte mår bättre och bättre med tiden ska man kontakta transplantations-
enheten eller den njurmottagning där donatorsutredning gjordes.
De flesta behöver vara sjukskrivna 6–8 veckor efter en njurdonation.

"... jag var litet svag fysiskt men framför allt mentalt och tyckte det var väldigt jobbigt att börja köra 100 % för samtidigt skulle barnen pysslas om", citat från en njurdonator.

Behövs hälsokontroller efter njurdonation?

Ungefär 4 veckor efter utskrivningen från sjukhuset görs en hälsokontroll på transplantationsenheten eller den njurmottagning där utredningen gjordes. Då tittar man på operationssåren och undersöker njurfunktion och blodtryck.

För den som har donerat en njure är det viktigt att försöka leva ett så hälsosamt liv som möjligt för att fortsätta må bra med bara en njure. Det betyder att man ska motionera regelbundet, äta hälsosamt och undvika att bli överviktig.

För att fortsätta att må bra efter en njurdonation är det viktigt att leva ett hälsosamt liv, det vill säga att motionera regelbundet, äta hälsosamt, inte röka och undvika att bli överviktig.

Alla donatorer ska erbjudas livslång hälsokontrollsuppföljning för att sjukdom och ohälsa ska kunna upptäckas och behandlas tidigt. De viktigaste kontrollerna är blodtryck, urinsticka och njurfunktionsmätning.

Huvudansvarig för uppföljningen är den njurmottagning där donationsutredningen gjordes alternativt om njurläkaren remitterar donatorn till en vårdcentral för uppföljning där.

Vill du veta mer?

Om du vill ha mer information eller vill komma på ett inledande besök för att eventuellt påbörja donatorsutredning kan du kontakta den njurmottagning eller dialysavdelning där din närstående behandlas.

Du kan också vända dig till en patientkoordinator på någon av nedanstående transplantationsenheter med frågor eller funderingar:

- Akademiska universitetssjukhuset Uppsala, växel: 018-611 00 00
- Karolinska universitetssjukhuset Huddinge, växel: 08-123 800 00
- Sahlgrenska universitetssjukhuset Göteborg, växel: 031-342 10 00
- Skånes universitetssjukhus Malmö, växel: 040-33 10 00

Källor

- Brottsbalken (1962:700), 4 kap. Om brott mot frihet och frid, 1 a §
- EU-direktiv om organdonation 2010. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010L0053>
- Gjertson DW and Cecka JM (2000) Living unrelated donor kidney transplantation. *Kidney Int* 58: 491–499
- Hariharan S et al. (2000) Improved graft survival after renal transplantation in the United States, 1988 to 1996. *N Engl J Med* 342: 605–612
- Kisch A et al. (2018) The Meaning of Being a Living Kidney, Liver, or Stem Cell Donor-A Meta-Ethnography *Transplantation* 102:744-756.
- Lag (1995:831) om transplantation m.m.
- Lennerling A (2004). Avhandling, The essence of living kidney donation. Göteborg
- Massie AB et al. (2020) Association of Early Postdonation Renal Function with Subsequent Risk of End-Stage Renal Disease in Living Kidney Donors. *JAMA Surg.* 1;155(3):e195472
- Nationellt utredningsprotokoll 2022. <https://svenskttransplantationsforening.se/levande-njurdonator/>
- Njurbytesprogrammet. <https://merorgandonation.se/levandeorgandonation/njurbytesprogrammet>
- Njurdonationsinformation Transplantationsenheten Sahlgrenska universitetssjukhus Göteborg. <https://www.sahlgrenska.se/omraden/omrade-5/verksamhet-transplantationscentrum/>
- Njurdonationsinformation Transplantationsenheten Skånes universitetssjukhus. <https://docplayer.se/6522996-Att-donera-en-njure-information-om-utredning-och-ingrepp.html>
- Njurdonationsinformation Transplantationsenheten Akademiska universitetssjukhuset Uppsala. Personlig kommunikation Bengt von zur Mühlen
- Organhandel (2018). www.declarationofistanbul.org/images/Policy_Documents/2018_Ed_Do/2018_Edition_of_the_Declaration_of_Istanbul_Final.pdf
- Socialstyrelsen (2019) Kartläggning levande donatorer. Resultat från nationell workshop 22 mars 2018. DNR 32598-2018
- Socialstyrelsen (2020) Den levande njurdonatorns erfarenheter och upplevelser under donationsprocessen – Djupintervjuer med levande njurdonatorer. DNR 32598-2018
- Socialstyrelsen (2022) Resultat av nationell workshop om levande njurdonation 18 mars 2022. DNR 4417-2022

Till dig som vill veta mer om att donera en njure

(artnr 2023-3-8426) kan beställas från

Socialstyrelsens publikationsservice.

www.socialstyrelsen.se/publikationer

E-post: publikationsservice@socialstyrelsen.se

Publikationen kan även laddas ner från www.socialstyrelsen.se